

УДК 378. 018

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ЯК СУЧАСНА МОДЕЛЬ НАВЧАННЯ**М.О. Сяба**

У статті розглядається інклюзивна освіта як невід'ємна частина розвитку сучасного навчання. Адже в її основі лежить індивідуальний підхід до кожного учня, що є актуальним сьогодні у демократичному суспільстві.

Ключові слова: *інклюзивна освіта, індивідуальний план, студенти з обмеженими можливостями.*

Проблема інклюзивної освіти тісно пов'язана з новою парадигмою освіти, в основі якої лежить перехід до нових освітніх технологій. Інклюзивна освіта розглядається багатьма міжнародними організаціями як пріоритетний напрям розвитку національних систем шкільної освіти, бо реалізація права громадян на здобуття якісної освіти та соціальну інтеграцію є важливим фактором стійкого розвитку суспільства.

Проблемою інклюзивного навчання займалися Н.Н. Малофєєв, Н.Д. Шматко. Серед українських науковців можна назвати М.В. Роганову та А.В. Бітова.

Мета статті - розглянути основні принципи інклюзивної освіти та відокремити цінності, які вона привносить у сучасне суспільство.

Інклюзивна освіта – термін, який використовується для опису процесу навчання дітей чи студентів з особливими потребами (не тільки з особливостями психофізичного розвитку) в загальноосвітніх навчальних закладах. В основі інклюзивної освіти лежать ідеї рівного ставлення до всіх людей, виключається будь-яка дискримінація дітей, створюються особливі умови для дітей, які мають особливі освітні потреби.

Інклюзивна освіта – це неперервний процес розвитку освіти, який надає можливість доступності освіти (самовдосконалення, саморозвитку) та який визнає, що усі діти – це індивідууми з різними потребами в навчанні. Інклюзивна освіта намагається розробити підхід до освітнього процесу, який буде більш гнучким для задоволення різноманітних потреб у навчанні. Якщо навчання та виховання стануть більш ефективними, то це сприяє більш гармонійному розвитку не тільки дітей з особливими потребами, але й для звичайних дітей.

Традиційно поняття інклюзивної освіти обмежувалось визначеннями, які стосувалися в основному реалізації права на надання освіти та соціальну інтеграцію тих, хто навчається з особливостями психофізичного розвитку. Але на даному етапі ця концепція розширилась і розглядає ідею про те, що всі без виключення діти повинні мати рівні права, умови та можливості в сфері освіти, незалежно від їх культурного, економічного та соціального стану, а також різниці в їхніх здібностях та можливостях. Інклюзивна освіта – це спроба надати впевненості в своїх силах учням з обмеженими можливостями здоров'я, тим самим мотивуючи їх вступити до навчального закладу разом з іншими: їхніми друзями та сусідами. Інклюзія також значить розкриття кожного учня за допомогою освітньої програми, яка є досить складною, але відповідає його здібностям. Інклюзивна освіта враховує як потреби, так і спеціальні умови та підтримку, необхідні учню та викладачу для досягнення успіху. Такий вид освіти починається з розуміння того, що учень з обмеженими здібностями має такі самі потреби у розвитку, як і здорові учні, але треба ще додати до цього його особисті потреби.

Зазначимо, що ЮНЕСКО дає найбільш універсальне визначення поняттю «інклюзивна освіта». Згідно з їх трактуванням «інклюзивна освіта» - це цілісний феномен, завдяки якому всі діти без виключення мають рівний доступ до якісної освіти, що базується на гуманізмі, розвитку інтелекту та творчих здібностей, балансі інтелектуальних, етнічних та фізіологічних компонентів особистості.

У процесі історичного розвитку освітня система людей з обмеженими можливостями пройшла довгий шлях від ізоляції до інклюзії. Історію навчання таких людей можна поділити на такі етапи. З початку до середини 60-х років 20-го століття – «медична модель», яка призвела до повної ізоляції таких людей. З середини 60-х до середини 80-х років – «модель нормалізації», яка намагалася інтегрувати людей з обмеженими можливостями в суспільне життя. З середини 80-х років до теперішнього часу – «модель включення», тобто інклюзія.

Результатами інклюзивної освіти мають бути: можливість активної та постійної участі у всіх заходах, які відбуваються у навчальному закладі; адаптація у суспільство проходить швидше; стирання стереотипів відносно людей з обмеженими можливостями; розширення можливостей для спілкування з ровесниками; індивідуальна допомога, яка не повинна відокремлювати та ізолювати учня з особовими потребами; розширення можливостей для узагальнення та передачі навичок.

Сама система інклюзивної освіти включає в себе навчальні заклади середньої, професійної та вищої освіти. Її головні напрямки роботи – це створення без бар'єрного середовища в навчанні та професійній підготовці людей з обмеженими можливостями. Це технічне оснащення освітніх закладів, розробка спеціальних навчальних курсів для педагогів та учнів, які спрямовані на розвиток їх взаємодії з людьми з особливими потребами. У таких закладах ведеться робота над спеціальними програмами, які спрямовані на те, щоб полегшити процес адаптації учнів з обмеженими можливостями в загальноосвітніх закладах.

Нижче наведені основні принципи, притаманні інклюзивній освіті:

- цінність людини не залежить від її здібностей;
- кожна людина може мислити та переживати певні почуття;
- кожна людина має право на спілкування та на те, щоб бути почутим;
- всі люди мають потребу один в одному;
- справжня освіта може здійснюватися тільки у контексті реальних відносин;
- всім людям необхідна підтримка та дружба однолітків;
- для всіх тих, хто навчається, досягнення прогресу є те, що вони можуть зробити, ніж те, що їм не під силу;
- різноманітність прикрашає всі сторони життя людини.

Ураховуючи всі вищезазначені принципи, відокремимо декілька найважливіших цінностей інклюзивної освіти:

1. Взаємоповага, тобто людина повинна сприйматися як найважливіша цінність.

2. Толерантність, яка повинна проявлятися у терпимому ставленні до людей різних національностей, культур, соціальних шарів.

3. Усвідомлення себе частиною суспільства, що є невід'ємною складовою існування та розвитку людини взагалі.

4. Надання можливостей для розвитку навичок та талантів конкретної людини, бо кожна людина має певні здібності, і метою навчальних закладів є розкриття їх у процесі навчання.

5. Взаємодопомога є також необхідною, бо саме завдяки їй будуються міцні стосунки між людьми та виникає довіра до інших.

6. Можливість навчатись один у одного, що є запорукою успіху будь-якого навчання.

7. Можливість допомагати самим собі та людям у своїй спільноті.

В основу інклюзивної освіти покладена позиція, згідно з якою не учні створені для навчальних закладів, а саме навчальні заклади створені для учнів, тобто навчальні заклади повинні урахувувати потреби учнів, а не учні повинні підходити під ті чи інші критерії, які встановили навчальні заклади. Особливість інклюзивної освіти полягає в її динамічності, тому що спостерігається постійна адаптація умов навчання до індивідуальних особливостей кожного учня.

Запорукою успішної реалізації моделі інклюзивної освіти є ефективна співпраця викладачів, відповідних фахівців, батьків та учнів. Усі спеціалісти з проблем розвитку дітей є важливими помічниками та партнерами викладачів.

Але, щоб задовольнити індивідуальні потреби студентів з обмеженими можливостями, необхідна розробка індивідуальних навчальних планів та реалізації завдань, визначених в них, для проведення необхідних адаптацій та модифікацій.

Індивідуальний навчальний план – це формальний документ, який містить детальну інформацію про студента та послуги, які він має отримувати. Він розробляється командою педагогів і фахівців та об'єднує їхні зусилля з метою розробки комплексної програми роботи з людиною і водночас визначає, саме які послуги надаватиме кожний фахівець. Батьки є активними учасниками розробки індивідуального навчального плану, оскільки вони знають своїх дітей краще за інших.

Для того щоб досягти успіху та задовольнити різноманітні потреби студентів, зумовлені їхніми здібностями, рівнем розвитку, інтересами та іншими відмінностями, педагогам необхідно змінювати методи навчання, навчальне середовище, матеріали тощо. Ці зміни або пристосування до потреб учнів відбуваються через адаптації або модифікації, де адаптація – це лише зміна характеру навчання, а модифікація – це зміна змісту навчального завдання.

Отже, інклюзивна освіта розглядає не тільки процес інтеграції студентів з обмеженими можливостями у вищий навчальний заклад, але й

розробку спеціальних навчальних планів для таких учнів. Тобто вона вимагає індивідуального підходу до кожного студента. Адже кожний студент повинен відчувати, що він – індивід, але й водночас є частиною великого суспільства. Тому саме інклюзивна освіта надає можливість задовольнити всі потреби студентів, які раніше були відокремлені від інших людей.

Для України такий вид освіти є новаторським, бо вона тільки починає розвиватися. Але на Заході інклюзивна освіта вже є невід’ємною частиною розвитку багатьох навчальних закладів.

Література

1. Инклюзивное образование: методология, практика, технологии: Материалы международной научно-практической конференции (20—22 июня 2011, Москва) / Моск. гор. психол. – пед. ун–т; Ред. кол.: С. В. Алехина и др. – М.: МГППУ, 2011. – 244 с.
2. Роганова М.В. Виховання духовної культури у студентів вищих навчальних закладів в інтегрованих групах навчання: теорія і практика: [Монографія]. – Краматорськ, 2010. – 426с.
3. Роганова М.В., Хорошайло О.С. Виховання духовно-моральних цінностей як складова соціокультурної та духовної реабілітації студентів в умовах Центру духовно-інтелектуального розвитку та реабілітації: [науково-метод. посібник]. – Краматорськ, 2010. – 186 с.

Inclusive education as an indispensable part of modern society development is examined in the article. Its base is an individual approach to each student. Nowadays it is very urgent issue in the democratic society.

Key words: *inclusive education, individual plan, students with disabilities.*

В статье рассматривается инклюзивное образование как неотъемлемая часть развития современного образования. В ее основе лежит индивидуальный подход к каждому студенту, который является актуальным в демократическом обществе.

Ключевые слова: *инклюзивное образование, индивидуальный план, студенты с ограниченными возможностями.*

Сяба М. О. - магістрантка кафедри педагогіки Східноукраїнського національного університету група ФФ 411М(м. Луганськ , Україна)

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор Є.А. Зеленов